

Posudek diplomové práce

Bc. Jan Kravka, *Analýza rytmů a proměna míst: náplavka Rašínova nábřeží*, 2020, FHS UK, Katedra obecné antropologie, 109 stran včetně příloh, vedoucí práce Mgr. et Mgr. Markéta Zandlová, Ph.D.

Pro svou diplomovou práci si Jan Kravka vybral zkoumání rytmizovatelných režimů časoprostorového fungování pražských náplavek, konkrétně náplavky podél Rašínova nábřeží. V kontextu diplomových prací s urbánní tematikou se jedná o adekvátní, zajímavé a potřebné téma. Podobným prostorům komodifikace veřejných prostranství se v posledních letech sice dostává značného zájmu, analyticky koherentní a takto zacílená práce v antropologickém prostředí stále absentuje. Ke zkoumání autor využívá mimo teoretického zázemí spojeného s tzv. Rhythmanalysis, především metodu zúčastněného pozorování, několik málo polostrukturovaných rozhovorů s místními aktéry a studium dostupných mediálních a textových výstupů o tematice břehů a řeky v Praze.

Z formálního hlediska se jedná o průměrnou práci. Práce je téměř bez gramatických chyb, překlepů. Odkazování na literaturu (jak v textu, tak v závěrečné bibliografii) je v souladu se zvoleným citačním územ. Slabinami textu, kterých si však člověk všimne již po pár přečtených stránkách, je fakt, že autor často nekontextuálně cituje (s. 55 nahoře), přeskakuje mezi tématy a má tendenci některé již notoricky známé informace nebo vlastní předpoklady neustále opakovat (napříč celým textem). Tyto skutečnosti textu ubírají na čtivosti a stěžují čtenářovu vůli k soustředění se na jinak poměrně obsažný text. Z formálního hlediska se tak jedná o práci průměrnou.

Metodologicky se práce opírá o kvalitativní výzkum založený především na autorově zúčastněném pozorování v terénu. Zde bych chtěl vyzdvihnout, že je patrné, že autor v terénu strávil skutečně velké množství času. Odpovídajícím způsobem toto svoje „pobývání“ reflektuje. Metodologicky, lze práci vyčíst pouze to, že Jan Kravka nerealizoval více rozhovorů s místními stakeholdery i běžnými uživateli a více nerozvedl, k čemu mu napříč textem tyto rozhovory v kontextu analýzy rytmů budou sloužit. Tato strategie by rytmickou analýzu mohla obohatit o další materiál k analýze. I tak ale považuji pasáže textu, jež pojednávají o metodách a eticko-reflexivním rozměru výzkumu za kvalitní.

Jan Kravka pracuje adekvátně i s teoretickou literaturou a to jak se základním textem Henriho Lefebvra *On Rhythmanalysis*, tak dalšími zdroji, které pojednávají o sociálněvědních koncepcích místa či prostoru, chronotopu a chronopolis, stejně tak jako s těmi, které Lefebvrovu perspektivu dále rozvíjejí, upřesňují a empirizují - především v tom smyslu, jak lze rytmy, jež jsou ve městě přítomny uchopit jako analytické prostředky k popisu jeho sociomateriální reality.

Analytická část textu je předznamenána shrnutím historického kontextu pražských břehů v oblasti dnešní náplavy. Autor zde prokazuje, že v tomto ohledu odvedl pečlivou práci s daty a zdroji. Díky tomu před námi vyvstává poměrně barvitý a plastický obraz dosavadní historie oblasti Rašínova nábřeží

Právě analytická část je asi nebolestivějším místem diplomové práce Jana Kravky. Dobře odvedená práce s teoretickou literaturou a metodologickým ukotvením je během představení hlavních zjištění často oslabována doslovným a opakovaným vysvětlováním toho, co je možno v prostoru považovat za polyrytmii, eurytmii či arytmiu. Doslovně uchopená „rytmická“ terminologie skýtá mnohá úskalí v tom smyslu, že často některé jevy lze považovat za projev souladu i nesouladu rytmů. Rozhodně tak nelze vytvářet pocit, že prostor náplavky je v takové míře prostorem eurytmii (od s.84) aniž bychom simultánně nezachytili konflikty – arytmiu, které jsou v prostoru náplavek inherentní prakticky neustále. Autor tak dle mého názoru dostatečně nezdůrazňuje, že podoba rytmicity záleží vždy na časoprostorové pozici a měřítku, skrze něž prostor analyzujeme. Jinými slovy, že prostor náplavek je

volně plynoucím polyrytmizovaným prostorem jehož vazby, významy a podoby oscilují mezi totální arytmií a dokonalou symfonií.

Z obsahového hlediska v analýze není věnován dostatečný prostor například rytmům pracujících lidí (například i v kontextech lokálních rytmů ovlivněných globálním kapitalismem a důrazem na konzumaci a spotřebu). Tato sféra by zasloužila samostatné pojednání o vztahu s tím, co autor nazývá tranzitním a lineárním korzujícím rytmem. Rytmus práce na různých úrovních pozorování by přitom mohly vyjevit, jak moc jsou pro organizaci dalších dvou modů rytmy práce důležité (nedozvídáme se například, jak důležitou roli může hrát pravidelný úklid náplavek po nočních veselí pro zdejší ranní transitní uživatele). Za zmínku rovněž stojí, že autor cyklisty a cyklo dopravu na náplavce prakticky nekontextualizuje jako dopravu ale druh pohybu po náplavce, stejně tak jako v kapitole o dopravě v okolí náplavky v podstatě opomíjí rytmizační vliv přilehlé stanice metra.

Velmi abstraktní analytický koncept rytmu tak v Janově pojetí obohatil práci o robustní, avšak pouze doslovnou deskripci prostoru. Dozvídáme se téměř o každém pohybu (zvuku, vůni, vlnění), který může vykazovat povahu rytmického spolupůsobení času, prostoru a energie (ty rytmy dle Lefebvra definují). Zároveň se ale pramálo dozvídáme o tom, jaké vztahy tyto součásti zdejšího souběhu rytmů konfigurují. I proto zůstává interpretačně nevyužit potenciál toho, co o rytmicitě místa implicitně sdělují komunikační partneři polostrukturovaných rozhovorů. Opomenutou šanci posunout práci z roviny deskripce do roviny hlubší interpretace asi nejlépe ilustruje pasáž textu, kde je citován bývalý kurátor náplavek Jiří Sulženko (s. 75). Dotyčný zde hovoří o snaze vídeňské urbanistky Gabu Heindl vnímat prostory podobné náplavce jak prostory souhry rytmů, jako svého druhu partitury. Tato analyticky signifikantní citace je však následována autorovou větou „Sulženko takového chápání prostoru považuje za zajímavé“. Následující text už text opět odbíhá k dalším tématům.

Pokud je Sulženková citace zajímavá, bylo by adekvátní rozvést proč. Je to snad proto, že Sulženko implicitně předpokládá, že náplavky vykazují nesouladné rytmy, které chce (nebo věří, že je lze) sladit? Lze jeho tematizace v kontextu rytmizovaného prostoru nějak rozvést a propojit s tím, co Jan Kravka tvrdí na jiném místě, tedy, že rytmizátorem tohoto prostoru v institucionální rovně je právě i postava samotného kurátora či správce? Přesně tím to způsobem se Janu Kravkovi často nedaří zachytit etnograficky důležité momenty, které by jeho pečlivou prací s daty mohly posunout blíže hlubší interpretaci.

Jan Kravka na své diplomové práci evidentně odvedl velké množství poctivé práce. Analytický potenciál materiálu v kontextu Lefebvra konceptu analýzy rytmů a (re)produkce prostoru však, dle mého názoru, zůstal z významné části nevytěžen. Práci navrhuji v obhajobě s hodnocením těsně na rozhraní známek velmi dobře a dobře. Výsledná známka samozřejmě odvisí od autorova výkonu u obhajoby.

V Praze dne 17. 9. 2020

Michal Lehečka